

ยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกกับความท้าทายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

รุ่งทิwa แยมรุ่ง¹ กิตติชัย สุธาสิโนบล¹ พัฒน์นรี จันทราภิรมย์^{2*}

The Age of Change and Challenges in Childhood Development

Rungtiwa Yamrung¹ Kittichai Suthasinobol¹ Patnaree Jantraphirom^{2*}

¹สาขาวิทยาการทางการศึกษาและจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹Educational Science and Learning Management Faculty of Education Srinakharinwirot University

²Department of Early Childhood Education, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding author. E-mail address: Patnaree_j@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทางดิจิทัล (Digital Disruption) มาสู่สภาวะที่พลิกผันแบบ VUCA World และเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคที่โลกอันแสนประหลาดแบบ BANI ในยุคปัจจุบัน เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุนิสิย และความสามารถ ซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็กและของชาติในที่สุด และในยุคปัจจุบันรากฐานสำคัญที่สุดของการพัฒนามนุษย์กำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งสำคัญ โดยแนวทางที่ใช้พัฒนาเด็กปฐมวัยที่ผ่านมาจะยังคงเหมาะสมและเท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่อย่างไร แนวคิดและแนวทางพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันควรจะไปไหนทิศทางใด การสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยตามกระบวนการที่ผ่านมามีในโลกใบเก่าของพวกเขา ยังเป็นหลักประกันว่ามีความเหมาะสมกับโลกใบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน รวดเร็ว ประสบาง ชับซ้อน คาดการณ์ได้ยากลำบากหรือไม่เพียงใด

ดังนั้น ผู้เขียนจึงรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อชวนคิด แสวงหาโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยให้สามารถเติบโตได้อย่างมีสุขภาพที่เหมาะสม มีคุณภาพ และเท่าทันต่อโลกใบใหม่ที่พลิกผันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา

คำสำคัญ : ยุคการเปลี่ยนแปลง, ความท้าทาย, การพัฒนาเด็กปฐมวัย

Abstract

From the changing economic, social and advancement of information technology Especially the sudden digital transformation (Digital Disruption) to the VUCA World and transformed into an era where the world is fragile like BANI in today's era Early childhood is the most important age in human life because it is a period of rapid development in all areas. physically, emotionally, socially, and intellectually The development of children at this age will lay the foundations for their mental health. character and ability which will affect the future of the child and the nation in the end. and in today's era, the most important foundations of human development are facing major challenges. The guidelines used to develop early childhood will still be appropriate and keep up with this changing trend or not? In what direction should the concepts and guidelines for early childhood development be suitable for the present era? Creating learning experiences for early childhood children according to the framework for developing learning skills in the past 21st century in our old world. Therefore, it cannot be guaranteed whether it is suitable for a new world that changes rapidly, is fragile, complex, difficult to predict or not.

Therefore, the author has gathered important information for thought. Seek opportunities to develop early childhood competency so that they can grow up with appropriate health, quality, and keep up with the rapidly changing new world.

Keywords: Era of change, challenges, early childhood development

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่เราค้นเคยกับคำว่า Digital Disruption ซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติให้ใช้คำว่า “การเปลี่ยนฉับพลันทางดิจิทัล” โดยให้ความหมายว่า การเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ใช้คอมพิวเตอร์ในลักษณะที่ก้าวหน้าขึ้นจนอาจถึงขั้นไม่ต้องใช้แรงงานคน มักเป็นการเปลี่ยนอย่างทันทีทันใดจนทำให้รูปแบบการทำงานแบบเดิมต้องยุติลง เช่น การใช้หุ่นยนต์ทำงานซ้ำซากแทนแรงงานคน การถ่ายภาพที่ใช้ฟิล์มมาเป็นการใช้กล้องดิจิทัลซึ่งบันทึกภาพเป็นข้อมูลทันที การทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ มีความสามารถในการตัดสินใจเองโดยใช้หลักการปัญญาประดิษฐ์ และตามด้วยคำว่า Digital Transformation “การแปลงเป็นดิจิทัล” หมายถึงการเปลี่ยนวิธีปฏิบัติงานจากระบบที่ใช้แรงงานคนไปสู่การใช้ระบบดิจิทัลหรือระบบอัตโนมัติ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรและต้นทุน

ผู้คนจึงรู้จักมักคุ้นกับคำว่า การหยุดชะงัก ที่มักเอ่ยถึงโดยใช้คำทับศัพท์ว่า ‘ดิสรัป’ (Disrupt) ที่เป็นชุดความคิดที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน คำศัพท์เหล่านี้จุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของ Joseph L. Bower และ Clayton M. Christensen ที่เขียนบทความใน Harvard Business Review ชื่อ “Disruptive Technologies: Catching the Wave” ซึ่งในช่วงแรกจะใช้คำว่า Disruptive Technology แล้วต่อมาปรับเป็น Disruptive Innovation เพราะการเปลี่ยนฉับพลันในธุรกิจหลาย ๆ

ครั้งไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงก็ได้ จนกลายมาเป็น Digital Disruption ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ที่กระทบต่อกรอบความคิดที่มีต่อสังคม เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา การบริการด้านสุขภาพ การสื่อสาร ที่ตามมาด้วยการปรับตัวอย่างใหญ่หลวงต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์เลยทีเดียว

จากยุคการเปลี่ยนฉับพลันทางดิจิทัล สู่มุมมอง VUCA World และ BANI

กระแสการเปลี่ยนแปลงต่อมาในยุคก่อนโควิดเราได้ยินคำว่า VUCA World แนวคิดของ "VUCA" (วูกา) ปรากฏในผลงานของ US Army War College ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 แพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านการเป็นผู้นำทางทหารในทศวรรษ 1990 และในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ก็เริ่มปรากฏในหนังสือเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ เป็นชุดความคิดที่ใช้เป็นกรอบอธิบายสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ยากจะคาดเดา มีความซับซ้อนสูง และคลุมเครือเกินกว่าจะคาดการณ์ได้แจ่มชัด โดยความหมายของ VUCA นั้นมาจากคำ 4 คำ คือ V-Volatility ความผันผวน ยากจะคาดเดา เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันไม่ทันตั้งตัว U-Uncertainty มีความไม่แน่นอนสูง ไม่ชัดเจน ยากจะอธิบาย C-Complexity มีความซับซ้อนสูง มีปัจจัยมากมายที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ A-Ambiguity มีความคลุมเครือ เพิ่มขึ้นด้วยความไม่แน่นอน ยากจะคาดเดาผลลัพธ์ได้ ซึ่งได้กลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในหมู่คนที่ทำงานด้านกลยุทธ์และการวางแผน

ในปัจจุบัน VUCA ไม่อาจอธิบายเรื่องอัตราความเร็วของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากโลกเผชิญกับสถานการณ์การระบาดของโควิด -19 จึงมีการบัญญัติชุดคำศัพท์ใหม่ 'BANI' เพื่อเป็นกรอบคิดในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก BANI เป็นผลงานของนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน Jamais Cascio โดยต่อยอดจากแนวคิดทางสังคมวิทยา Liquid Modernity ที่ว่าทุกอย่างเป็นอย่างของไหล ที่คลุมเคลือ ไม่แน่นอน ของ Zygmunt Bauman ปี 2020 ในบทความเรื่อง 'Facing the Age of Chaos' – 'เผชิญหน้ากับยุคแห่งความโกลาหล' จากไมส์ คาสซิโอ (<https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>) นักมานุษยวิทยาและนักเขียนผู้มีความสนใจด้านอนาคต ได้นิยามคำว่า 'BANI' (บานี) ขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโลกได้เผชิญหน้ากับการระบาดครั้งใหญ่จากโควิด-19 'BANI' เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของตัวอักษรหน้าคำศัพท์ 4 คำ ได้แก่ B – Brittle ความเปราะบาง A – Anxious ความกังวล N – Nonlinear การคาดเดายาก และ I – Incomprehensible ความเข้าใจได้ยาก

ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงบนโลกยุคใหม่ตั้งแต่ ดิจิทัลดิสรักชัน (Digital Disruption) การเปลี่ยนฉับพลันทางดิจิทัล มาสู่โลกยุควูกา (VUCA World) ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ยากจะคาดเดา มีความซับซ้อนสูง และคลุมเครือเกินกว่าจะคาดการณ์ได้ จนกระทั่งมาสู่ยุคบานี (BANI) โลกที่แสนเปราะบาง น่ากังวล คาดเดาและเข้าใจได้ยาก ทั้งหมดนี้ยังสะท้อนความเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ในพุทธศาสนา คืออนิจจตา-ความเป็นของไม่เที่ยง, ทุกขตา-ความเป็นทุกข์หรือความเป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ และอนัตตตา-ความเป็นของมิใช่ตัวตนที่จะสามารถควบคุมกำกับได้ที่แจ่มชัดขึ้นตามหลักพุทธธรรมที่อธิบายความหมายไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต อาจารย์ยางกูร) ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ เป็นเรื่องที่ต้อง "ตระหนัก แต่ไม่ตระหนก" เสียจนกระทั่งต้องเร่งรีบปรับละทิ้งกรอบเดิมแล้วแสวงหากรอบใหม่โดยไม่

ทันได้พิจารณาไตร่ตรองกันอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ และรอบด้าน เพราะการเปลี่ยนแปลงล้วนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องตามกระแสของเหตุปัจจัย เป็นสามัญลักษณะของสรรพสิ่งภายใต้กฎไตรลักษณ์ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ดังนั้น ในการกำหนดกรอบการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาโดยโยนิโสมนสิการ มีสติไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดลึก คิดกว้าง คิดไกล โดยมีท่าทีที่เหมาะสม เท้าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ เพราะทุกการเปลี่ยนแปลงย่อมมาพร้อมกับโอกาสในการพัฒนาด้วยเสมอ

ความสำคัญของเด็กปฐมวัย

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ระบุว่า “เด็กปฐมวัย” หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าหกปีบริบูรณ์ และให้หมายความรวมถึง เด็กซึ่งต้องได้รับการพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงอายุในการพัฒนามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนสูงสุด เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต และเป็นช่วงวัยที่เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการเรียนรู้ทุกสิ่ง หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมในช่วงปฐมวัย โอกาสทองของการพัฒนาก็จะไม่หวนกลับมาอีก ปฐมวัยจึงเป็นช่วงเวลาที่ให้ผลของการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มศักยภาพตามผลการศึกษาของ James J. Heckman วิจัยเรื่อง “The Lifecycle Benefits of an Influential Early Childhood Program” (คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2563)คำถามที่ชวนให้คิดก็คือ ในวงการศึกษาด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีท่าทีอย่างไรต่อโลกยุคใหม่กับการพัฒนาเด็กปฐมวัย กรอบความคิดบนรากฐานของกระบวนทัศน์แบบเดิมยังมีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่เพียงใด เราจะพัฒนาเด็กของเราไปในทิศทางใดเพื่อให้พวกเขาเติบโตเผชิญกับโลกในวันข้างหน้าได้เต็มไปด้วยความเปราะบาง-น่างังวล-คาดเดาและเข้าใจได้ยาก

ท่าทีหน่วยงานระดับนโยบายในแวดวงการศึกษาที่มีต่อโลกยุคใหม่กับการพัฒนาทางการศึกษา

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) มอบนโยบาย “สร้างหลักประกันการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (<https://ops.moe.go.th/>) เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2565 ในการประชุมการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาของ ศธ. ในระดับพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กระทบต่อการศึกษา โดยระบุว่า “ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุค BANI World ที่รวมเอา VUCA World, Digital Disruption, สังคมสูงวัย และโรคอุบัติภัยใหม่ๆ เข้าด้วยกัน เป็นโลกที่เปราะบาง เต็มไปด้วยความกังวล เข้าใจได้ยาก และไม่สามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก แม้แต่การใช้ Big Data เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา ก็ยังเกิดภาวะ “ข้อมูลท่วม” เพราะแต่ละหน่วยงานที่ดูแลนโยบายการศึกษาด้านนั้นๆ ทำข้อมูลไม่สอดคล้องกัน ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ต่อได้หรือใช้ได้น้อย” โดยย้ำว่า กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายหลัก คือ “สร้างหลักประกันการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต” สิ่งสำคัญที่จะทำให้งานขับเคลื่อนและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ การรู้จักบทบาทของนโยบายการจัดการศึกษา ทั้งในเรื่ององค์กร (Organization) และการทำงาน (Function) ซึ่งหากไม่รู้ หรือไม่เข้าใจการ

ขับเคลื่อนก็จะไม่สัมฤทธิ์ผล ซึ่งการขับเคลื่อนทุกนโยบายมีเพียงเป้าหมายเดียวคือ เพื่อพัฒนา ยกระดับคุณภาพผู้เรียนและเยาวชน เป็นสำคัญ

ขณะเดียวกันเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2565 เลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เปิดเผยว่า ท่ามกลางความผันผวนและ ประาะบางของ VUCA World และ BANI World ในรายงานอนาคตการเรียนรู้จากสถานการณ์โควิด-19 (The Future of Learning in the Wake of Covid-19) บ่งชี้ว่า การเรียนรู้และการพัฒนาคนหลังสถานการณ์โควิด-19 จะไม่มีวันกลับไปเป็นเหมือนเดิมแบบ 100% แต่จะถูกปรับเปลี่ยนไปอย่างแน่นอน และหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในอนาคตคือการผสมผสาน โดยแนวโน้มการเรียนรู้จากนี้ต่อไป คือ ต้องเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนรู้และการพัฒนาคนใน 4 เรื่องหลัก และต้องทำให้ได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว คือ

- (1) เปลี่ยนจากการซื้อเนื้อหารูปแบบสำหรับคนจำนวนมากไปสู่เนื้อหาแบบรายบุคคลมากขึ้น
- (2) เปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบธรรมดาในห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้แบบประสบการณ์
- (3) เปลี่ยนจากการเรียนรู้ความสามารถตามหน้าที่หรืองาน ไปสู่การพัฒนาทักษะของคน
- (4) เปลี่ยนจากการเรียนรู้จากฐานองค์ความรู้ ไปสู่พื้นที่แห่งการแบ่งปันความรู้

(จาก หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ <https://www.thaipost.net/education-news/255668/>)

วิเคราะห์จากท่าทีของระดับผู้กำหนดนโยบายการศึกษาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ามีตระหนักถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่โดยไม่ตื่นตระหนก และกระบวนทัศน์การพัฒนาคนทุกระดับตั้งแต่เด็กปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษายังคงตั้งอยู่บนรากฐานของแนวคิดเชิงสมรรถนะ (Competency-Based Approach) ซึ่งแนวคิดเชิงสมรรถนะนี้ ฟังแล้วเหมือนจะง่าย แต่ในทางปฏิบัติมีความซับซ้อนและต้องปรับเปลี่ยนเชิงระบบ มองให้เห็นทั้งแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงตลอดโซ่อุปทานการพัฒนาคนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำอย่างครบวงจรของ CIA และระบบนิเวศการเรียนรู้ จำเป็นต้องวิเคราะห์และออกแบบให้เชื่อมโยงบูรณาการกันในการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้มีสมรรถนะพึงประสงค์

อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยของประเทศไทยที่ผ่านมายังคงประสบกับวิกฤติความท้าทายหลายประการ ทั้งความท้าทายเชิงระบบ และความท้าทายเชิงสมรรถนะผู้พัฒนาเด็กที่รวมทั้งครูและพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัย

ความท้าทายของการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัย

การพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยยังคงมีความท้าทายด้านต่างๆ ดังพบได้ในงานวิจัยหลายชิ้น ซึ่งขอสรุปเป็นความท้าทายเชิงระบบ และความท้าทายเชิงสมรรถนะผู้พัฒนาเด็กปฐมวัยที่รวมทั้งครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ดังนี้

(1) **ความท้าทายเชิงระบบ** เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการปฐมวัยและคุณภาพการจัดบริการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564). พ่อแม่ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะการดูแลเลี้ยงดูที่ถูกต้องตามวัย (กันตวรรณ มีสมสาร และกัญญา ศิลปะกิจยาน, 2561) ภาวะทุพโภชนาการยังเป็นสิ่งท้าทายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2563). นอกจากนี้ ยังขาดการเตรียมความพร้อมระหว่างรอยเชื่อมต่อกับปฐมวัยไปยังระดับประถมศึกษา เนื่องจากขาดระบบที่จะทำให้เกิดการดำเนินการได้ เช่น ระบบการสำรวจคัดกรองวินิจฉัยศักยภาพของเด็กปฐมวัย ทำให้การพัฒนาแบบองค์รวมและเน้นการดูแลเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันเป็นไปได้ยาก รวมทั้งระบบการดำเนินงานทางกฎหมายที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้จริง เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย, 2563)

วิกฤติความท้าทายเชิงระบบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาวิกฤติปฐมวัยกระทบอนาคตชาติของ จิตา พิทักษ์สินสุข สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ที่ระบุว่า วิกฤติด้านการเร่งเรียนเขียนอ่านที่เข้มข้นเข้ามาเบียดเบียนเวลาและโอกาสของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวม ความคาดหวังต่อความเก่งของเด็กจากการเรียนเขียนอ่านและทำแบบฝึก ส่งผลต่อการพัฒนาเด็ก การเรียนแบบเร่งรัดวิชาการยังไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมอนาคตที่มุ่งเน้นที่การคิด การเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง สามารถแก้ปัญหาได้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น ไอแพด โทรศัพท์มือถือ หรือโทรทัศน์ ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กมีความบกพร่องในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

(2) ความท้าทายเชิงสมรรถนะผู้พัฒนาเด็กด้านครูปฐมวัย ปัญหาการพัฒนาครูเชิงระบบที่สำคัญ คือ ครูปฐมวัยยังขาดสมรรถนะสำคัญในการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้องแนวคิด ขอบข่าย (ทิสนา แคมมณี, 2565) และมาตรฐานคุณลักษณะพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับสมรรถนะเด็กปฐมวัย (กันตวรรณ มีสมสาร, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยยังขาดสมรรถนะในการพัฒนา (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2560) ส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อม ทรัพยากรการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ส่วนความท้าทายเชิงสมรรถนะผู้พัฒนาเด็กด้านพ่อแม่ผู้ปกครอง

ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ร่วมมือกับองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) ประเทศไทย จัดทำโครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) เมื่อ พ.ศ. 2562 พบว่า ผู้ปกครอง รวมถึงพ่อแม่และผู้ดูแลเด็ก อาจมีปัญหาด้านสมรรถนะในการฝึกฝนอบรมการสร้างวินัยสำหรับเด็กปฐมวัย แม้การฝึกฝนอบรมดังกล่าวจะอยู่บนฐานของความรักความเมตตาต่อเด็ก ปรารถนาจะให้เด็กเป็นคนดี ส่งเสริมให้มีระเบียบวินัยก็ตาม แต่การขาดความรู้ความเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงวัย จนมีการลงโทษด้วยความรุนแรงรูปแบบและระดับต่างๆ กับเด็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเด็กในระยะยาว

จากปรากฏการณ์ของโลกยุคใหม่กับความท้าทายที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับโลกยุคใหม่

สมรรถนะเด็กปฐมวัยและระบบนิเวศการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่นี้ย่อมกระทบต่อการศึกษาด้านการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยด้วยเช่นกัน แต่เดิมนั้น แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ (Competency) ไว้ว่า สมรรถนะคือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ แต่เมื่อนำมาใช้กับเด็กปฐมวัย “สมรรถนะเด็กปฐมวัย” จะหมายถึง “สภาพหรือคุณลักษณะพึงประสงค์ ซึ่งเป็นสามารถในการแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมตามวัยของเด็กในด้านต่างๆ ว่าเด็กสามารถทำอะไรได้ (can do) ในแต่ละช่วงอายุ”

แนวคิดเชิงสมรรถนะนี้ ฟังแล้วเหมือนจะง่าย แต่ในทางปฏิบัติมีความซับซ้อนและต้องปรับเปลี่ยนเชิงระบบ มองให้เห็นทั้งแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงตลอดโซ่อุปทานการพัฒนาคนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร ตลอดจน

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) จำเป็นต้องวิเคราะห์และออกแบบให้เชื่อมโยงบูรณาการกันในการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้มีสมรรถนะพึงประสงค์

“ระบบนิเวศการเรียนรู้” หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ พบว่า “ระบบนิเวศการเรียนรู้” มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีการกำหนด วัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า วิธีการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร
- 2) ทรัพยากร อาทิ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
- 3) วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาทิ รูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมคิดร่วมทำ
- 4) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ อาทิ 1) การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน 2) การจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และ 3) การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
- 5) การใช้เทคโนโลยี อาทิ การนำหลักสูตร E-learning มาใช้การเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น MS Teams, Google Meet, Zoom, MST สื่อ Social Media การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีอื่น ๆ
- 6) ความร่วมมือของเครือข่าย คือความร่วมมือของหน่วยงานในระดับต่างๆ ประกอบด้วยระดับกระทรวง ระดับเขต / จังหวัด และระดับสถานศึกษา

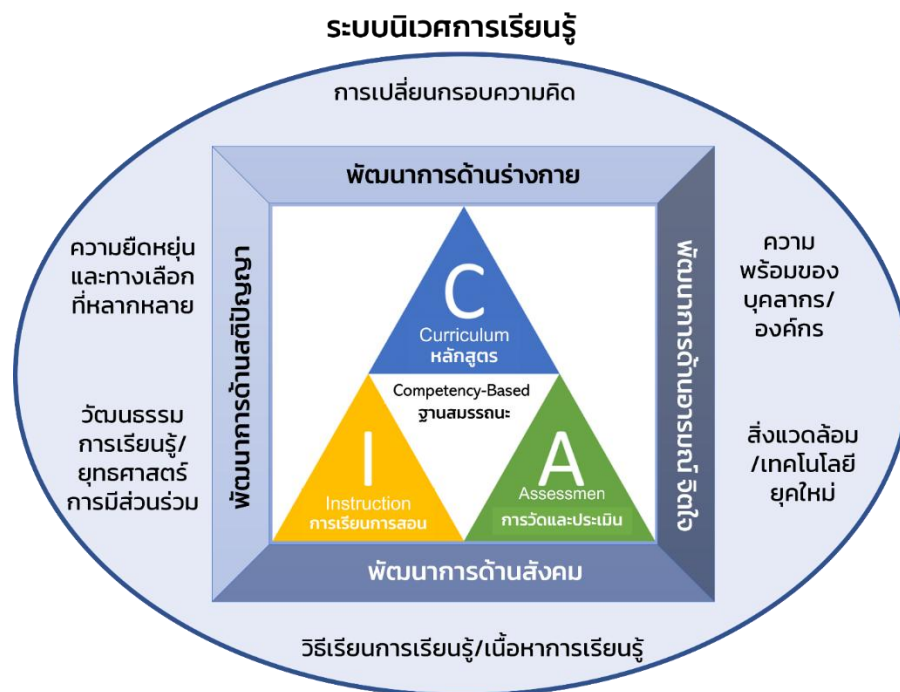
ดังนั้น การจะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับยุคสมัยจะต้องมาพร้อมกับการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 2) ทรัพยากร 3) วิธีการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ 5) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และ 6) ความร่วมมือของเครือข่าย

แพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัยกับโลกยุคใหม่

วิเคราะห์แนวคิดและขอบข่ายสมรรถนะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 พบว่า มีการกำหนดแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยเพื่อให้บรรลุคุณลักษณะพึงประสงค์ไว้ 5 ประการ ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก (2) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก (3) แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของสมอง (4) แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม จากแนวคิดดังกล่าวนี้จะเห็นว่าเด็กปฐมวัยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะพึงประสงค์รอบด้านเต็มศักยภาพ ได้แก่ ด้านสติปัญญา รวมทั้งการคิดวิเคราะห์คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดสร้างสรรค์ ด้านร่างกาย สุขภาพกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ สุขภาพจิต ด้านสังคม จริยธรรม การมีวินัยในตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองและช่วย เพื่อนบ้าน สังคม ทั้งนี้ให้เหมาะสมกับวัย แนวคิดดังกล่าวนี้ถูกนำไปกำหนดขอบข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สะท้อนมาจากแนวคิดและขอบข่ายสมรรถนะหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 และแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564-2570 รวมทั้ง ร่างพรบ. ครุปฐมวัย พ.ศ. 2565 ก็จะพบแบบแผนของการพัฒนาที่เรียกว่าแพลตฟอร์มได้

แพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง แบบแผนที่ใช้พัฒนาสภาพพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมวัย มีองค์ประกอบหลักดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการศึกษาระฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) ประกอบด้วยวงจร CIA 2) องค์ประกอบด้านสมรรถนะพึงประสงค์ ประกอบด้วย พัฒนาการทั้งสี่ด้าน และองค์ประกอบด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ซึ่งในปัจจุบันสนับสนุน ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังภาพข้างล่างนี้

แพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ภาพที่ 1 : แพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ที่มา พัฒน์นรี จันทราภิรมย์

มีคำอธิบายแพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัยดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการศึกษาระดับสมรรถนะ (Competency-Based Education หรือ CBE) การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องตั้งอยู่บนรากฐานของฐานสมรรถนะ (Competency-Based) ตามวงจรของ CIA โดย C-Curriculum หลักสูตร I-Instruction กระบวนการเรียนรู้ A-Assessment การวัดและประเมิน โดยเรามาจากหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum หรือ CBC) กระบวนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction หรือ CBI) และการวัดและประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment หรือ CBA) เชื่อมโยงบูรณากันอย่างครบวงจร

2) องค์ประกอบด้านสมรรถนะพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยต้องมีขอบข่ายพัฒนาการเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา

3) องค์ประกอบด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

(1) การเปลี่ยนกรอบความคิด มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้คือ การทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ดำเนินพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้พัฒนาให้มีความคิดเชิงระบบที่สามารถ มองสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการคิดสิ่งต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาศัยการมีวินัยและ ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้องค์ประกอบนั้น

(2) ความพร้อมของบุคลากร / องค์กร ต้องมีการเตรียมความพร้อมใน 4 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทผู้สอน ทำหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ 2) บทบาทโค้ชเป็นเสมือนเพื่อน / พี่/ น้อง ให้คำแนะนำ ตักเตือน ช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ให้สำเร็จ 3) บทบาทผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้ให้บริการชั้นเลิศแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียน เข้าใจ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 4) บทบาทที่ปรึกษาเป็นผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่ตนมีความรอบรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำปรึกษา และแนะนำผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ องค์กรและสถานศึกษาจะต้องมีและเตรียมความพร้อมตามบริบท เพื่อให้พร้อมจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น ช่วงเวลาเรียน เวลาว่างระหว่างเรียน และเวลาหลังเลิกเรียน

(3) สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยียุคใหม่ เป็นการจัดเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมีสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดี แพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้เป็นนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ รวมถึงระบบออนไลน์ต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีความง่ายต่อการใช้งาน

(4) วิธีเรียนการเรียนรู้ / เนื้อหาการเรียนรู้ มีการออกแบบการถ่ายทอดที่สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียน ทบทวนข้อดีข้อเสียของกระบวนการถ่ายทอดความรู้รวมถึงมีการปรับปรุงวิธีเรียนให้ง่ายและสะดวกขึ้น เพื่อให้ ผู้เรียนได้มีความรู้ที่เหมาะสม เรียนรู้จากปัญหาจริง ทดลองปฏิบัติลงมือทำ รวมถึงคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัยสำหรับ เนื้อหาการเรียนรู้มีการทบทวนเนื้อหา ทำความเข้าใจ หาข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เนื้อหามีความครบถ้วนและทันสมัย รวมถึงมีการแสวงหาคำตอบจากคำถามที่ไม่สามารถตอบผู้เรียนในชั้นเรียนได้

(5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ / ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการเปิดความคิดเห็นที่หลากหลาย พัฒนา ให้ผู้เรียน มีความคิดและกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เรียนรู้วิถีชีวิต มีการพัฒนากิจกรรมที่มีอยู่ในโรงเรียน พร้อมทั้ง ขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับบุคคล หน่วยงานที่มีความสนใจ

6) ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย มีการสื่อสารกันระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน เพื่อสร้างเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน อาทิการเรียนรู้อาชีพ ทางเลือกในการเรียนรู้ทางออกสำหรับการแก้ปัญหาในการเรียน การจัดการเรียนกรณีผู้เรียนออกจากการเรียนเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ในการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์จากแพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัย ให้มีสมรรถนะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติและออกแบบ กิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยได้มีพัฒนาการที่เหมาะสมแต่ละช่วงวัยได้เพื่อให้เติบโตท่ามกลางกระแสของโลก ยุคใหม่ที่เป็นยุคแห่งความโกลาหลได้อย่างรู้เท่าทัน

โลกยุคใหม่กับแนวทางพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในบทความเรื่อง ‘Facing the Age of Chaos’ จาไมส์ คาสซิโอ ยังได้เสนอแนวคิดในการการเผชิญหน้ากับยุคแห่งความ โกลาหลที่ B – Brittle ความเปราะบาง A – Anxious ความกังวล N – Nonlinear การคาดเดายาก และ I – Incomprehensible ความเข้าใจได้ยาก โดยความยืดหยุ่น (Resilience) ความสามารถในการปรับตัวได้ดี (Adaptation) และมีความเมตตากับตัวเองบ้าง (Self-Compassion)

การสร้างความยืดหยุ่นให้เป็นเกราะป้องกันความเปราะบาง ความยืดหยุ่น (Resilience) เป็นเรื่องของ การปรับตัวปรับใจ ไม่ให้หวั่นไหวต่ออุปสรรคหรือปัญหา เป็นเรื่องของ การเรียนรู้จากความผิดหวัง ข้อผิดพลาด หรือความล้มเหลว นำมาสู่ความสามารถ ในการปรับตัวได้ดี (Adaptation) ซึ่งจะช่วยให้เด็กยอมรับความจริงได้ เป็นการปิดจุดอ่อนของความเปราะบางลงไปได้ เด็กที่ถูกสอน ให้เรียนรู้เรื่องความยืดหยุ่นผ่านประสบการณ์ ทุกครั้งที่พวกเขาได้ลงมือทำเพื่อจัดการปัญหา จะยิ่งสร้างความมั่นใจในความสามารถ ของตัวเองต่อการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ในครั้งต่อไป

คำแนะนำวิธีพัฒนาความยืดหยุ่นไว้ ก็คือ ผู้ใหญ่เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนแต่ไม่ลงไปแก้ปัญหาให้พวกเขา เด็ก รวมถึงเรื่อง ที่อาจสร้างความผิดหวังให้กับเด็ก หลีกเลี่ยงการวางแผนล่วงหน้าหรือความพยายามป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องที่ไม่จำเป็น ช่วยให้เด็กรับมือและจัดการกับความรู้สึกของตัวเอง เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด กระตุ้น/ ให้กำลังใจ เด็กได้ลงมือ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อทำครั้งแรกไม่สำเร็จ ชมเชยพวกเขาถึงความพยายามไม่ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร สร้างให้เด็กมีความ เมตตากับตัวเองบ้าง (Self-Compassion) เช่น การปล่อยให้ลูกทำการบ้านด้วยตัวเอง ผิดถูกไม่เป็นไรแต่ขั้นตอนสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ที่พวกเขาต้องสร้างขึ้นจากการเรียนด้วยตนเอง หรือหากมีของเล่นบางชิ้นที่เด็กเล่นจนเสียหายแต่ไม่ได้ทำให้เกิด อันตราย พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องสรรหาของเล่นชิ้นใหม่ที่สมบูรณ์แบบมาให้ทุกครั้ง

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สามารถเผชิญกับโลกยุคใหม่ที่เปราะบางคือ บทบาทของผู้ใหญ่ในฐานะให้การสนับสนุน ควรอดทนหักห้ามใจ ปลอ่ยให้เด็กได้รับมือกับความท้าทาย เผชิญหน้ากับความผิดหวัง สัมผัสกับความรู้สึกไม่สบายใจ เพื่อให้พวกเขาเติบโตและสามารถจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง

บทสรุป

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง เป็นความหวังของครอบครัว เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก การสร้างความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัวได้ดี และความเมตตาให้กับตัวเอง นอกจากนั้น และการศึกษาฐานสมรรถนะซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการพัฒนาเด็กปฐมวัยของไทย ก็นี้กว่าเป็นแพลตฟอร์มที่พัฒนาสมรรถนะให้เด็ก สามารถเผชิญกับโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความโกลาหลได้ เด็กที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจริยธรรม เด็กจะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทางดิจิทัล (Digital Disruption) มาสู่สถานะที่พลิกผันแบบ VUCA World และเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคที่โลกอันแสนเปราะบางแบบ BANI ในยุคปัจจุบัน เด็กปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สุดของการพัฒนามนุษย์ พวกเราในฐานะเป็นผู้วางรากฐานการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพให้กับสังคมโลก กำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งสำคัญว่า

แนวทางที่ใช้พัฒนาเด็กปฐมวัยที่ผ่านมาจะยังคงเหมาะสมและเท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ และที่จะมาถึงในอนาคตได้หรือไม่ อย่างไร

แนวคิดและแนวทางพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันควรจะไปไหนทิศทางใด ล้วนเป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่ง

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับธรรมชาติแต่ละช่วงวัยให้สมสมัยตามกรอบแนวคิดและแนวทางที่นำเสนอ นั้น นับเป็นโอกาสสำคัญอย่างยิ่งที่ชวนให้ครุ่นคิดไตร่ตรองโดยโยนิโสมนสิการ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกขณะจิต ความไม่สามารถดำรงอยู่ในสภาพเดิม และความสามารถควบคุมบังคับล้วนเป็นสามัญลักษณะของสรรพสิ่งซึ่งเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ของพระพุทธศาสนา บทความนี้จึงชวนให้พวกเราใช้ประสบการณ์เดิมช่วยกันไตร่ตรอง แสวงหาแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้แบบใหม่เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพที่สมวัย สมสมัย และเท่าทันต่อทุกการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันตวรรณ มีสมสาร (2560). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21, วารสารวไลย
อลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560)
- กันตวรรณ มีสมสาร และกัญญา ศิลปะกิจยาน (2561). การพัฒนาเด็กปฐมวัยในยุค 4.0 EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT
IN THE 4.0'S, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2561
- คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (2563). ร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ.2540 - 2570).
คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (มปป.). รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่
สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต, วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 45 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2560).
- ทิศนา แคมมณี (อ้างถึงใน บังอร เสรีรัตน์, 2565). ครูกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 14
ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565).
- ธิดา พิทักษ์สินสุข (2019). The Effects of Early Childhood Education Crisis on Thailand's Future. Journal of Early
Childhood Education Management. 1(1) January - June 2019
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก 30 เมษายน 2562. พระราชบัญญัติ การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). ครูสภาวิทยากร, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม –
เมษายน 2563.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ตามสมรรถนะของ
เด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2464). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560 – 2570. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564). รายงานการศึกษา แนวทางการยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัยใน
สถาบันอุดมศึกษาของไทย. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565). รายงานการศึกษารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของ
คนไทย 4.0. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2554). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาปฐมวัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2565). (ร่าง) ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครูปฐมวัย พ.ศ. Available on:
shorturl.at/kCLTY
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (๒๕๖๓). รายงานผลฉบับสมบูรณ์โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562.
กรุงเทพมหานคร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

David C. McClelland. “**Testing for Competence rather than Intelligence**”. AMERICAN PSYCHOLOGIST, January 1973.

Joseph L. Bower and Clayton M. Christensen (1995). **Disruptive Technologies: Catching the Wave**, Harvard Business Review. Available on: <https://hbr.org/1995/01/disruptive-technologies-catching-the-wave>.

Jorge Luis García, James J. Heckman, Duncan Ermini Leaf & María José Prados (2016). **The Lifecycle Benefits of an Influential Early Childhood Program**. NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH. Available on: <https://www.nber.org/papers/w22993>